

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

12 Quid sobrietas, & quod eius officium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

nere à certis cibis tamquam ex lege immundis: hæreticum autem, tamquam naturâ immundis: Christianum & Catholicum, tamquam per se bonis; sed mortificationi carnis non satis accommodis, & ob eam causam ab Ecclesia certis diebus vetitis. Apollolus autem loco isto ad Colofens. 2. loquitur de primo & secundo modo abstinenti; non de tertio.

82
2. Delectu dierum.
Secundò, Reprehendunt quòd certis diebus ieiunia sint dicata, more Iudaico. Idem olim criminatus est Aërius, vt patet ex Epiphano, hæresi 75. & Augustino, hæresi 53.

Ad quod Respondeo, Nos neque iisdem diebus quibus Iudæi, neque ob easdem causas ieiunare: itaque nihil hîc Iudaicum. Quinam verò sint illi dies, & quas ob causas delecti, supra dubit. 9. dictum est.

83
3. Quod ex obligatione.
Tertiò, Quòd ex præcepto ieiunemus: hoc enim pertinere ad iugum legis veteris, non solum nostri hæretici, sed etiam olim Aëriani docuerunt; vt ex Epiphano & Augustino locis notatis constat. Sed hoc satis supra refutatum est dubit. 5. & sanè si ieiunium liberè obitum bonum est, nulla est ratio cur reddatur malum ratione præcepti: præceptum enim operi bono non aufert bonitatem, quam per se habet, sed potius nouam addit, dum facit vt agatur non solum ex affectu boni proprii, sed etiam ex affectu obedientiæ.

Obiectio. Dices, Si quis ieiunet ex præcepto legis veteris, peccat superstitione: ergo præceptum potest opus aliàs bonum efficere malum.

Resp. Respondeo negando consequentiam, si loquamur de vero præcepto: præceptum enim legis veteris non est præceptum huius temporis, sed solum valet pro tempore veteris Testamenti. vnde ex affectu illius nunc ieiunare, est superstitio; quia est professio doctrinæ perniciosæ, nimirum legem veterem adhuc durare. Secus autem cum ex præcepto Ecclesiæ, quia tali modo nullum errorem profiteamur; sed agnoscimus Ecclesiæ potestatem ad huiusmodi opera bona & salutaria præcipienda, quam potestatem, illam habere constat ex Scripturis, vt supra dub. 5. dictum est.

Neque per hoc præceptum Ecclesia nos seruituti legis subijcit, quia non præcipit tamquam caerimoniam legis; sed tamquam opus morale, pertinens ad legem naturæ, & simul tamquam cultum quemdam nouæ legi accommodatum: sicut nec per cultum diei Dominicæ, & aliorum Festorum; nec per solutionem decimarum vel primitiarum, legi veteri subijcitur.

84
4. Quod cum opinione cultus.
Quartò, Quòd ieiunemus cum opinione cultus, putantes per hoc nos Deo placere: hoc enim putant esse supersticiosum; nihil enim ad cultum adhibendum, nisi quod Deus præcepit.

Sed respondendum est, Id fundamentum esse vanissimū: non enim ideò opus est bonum, & Deo placens, quia præceptum; sed ideò præcipitur, quia bonum, & quia placet. Deinde quis vniquam Princeps noluit sibi deferri vllum obsequium, nisi quod ipse præcepisset: vel repudiavit sponte oblatum, eò quòd ipse non mandasset: quinimò gratiora solent esse obsequia sponte oblata, quam quæ solius præcepti auctoritate exprimentur. Verum de hoc plura sup. lib. 2. cap. 40. dub. 6.

Itaque etsi ieiunium non sit à Deo præceptum, tamen optimè fit ad eius cultum; Primò, Quia in Scripturis commendatur, sicut oratio & elec-

mosyna, quibus Deus colitur, Tobia 12. Danielis 10. Ioëlis 2. Math. 6. Act. 13. Secundò, Quia Luca 2. expressè dicitur de Anna Prophetissa, Non discedebat de templo ieiunans & obsecrationibus seruens nocte & die. quibus verbis aperte significatur ieiunium esse cultum & seruitutem Dei: nam Græcè est *κατὰ νόσον*, quod cultum latine significat. Idem insinuat Act. 13. & 2. ad Cor. 6. Tertio, Idem comprobatur vsus omnium gentium, quæ ieiuniis numen se colere putant. Quarto, Quia omne opus bonum, quod fit studio honorandi Deum, vel illi placendi, vocatur cultus & seruitus in Scripturis; vt supra ostensum est, & ipsi hæretici fatentur: tale autem est ieiunium.

Quintò, Quòd vsurpemus ieiunium ad satisfaciendum pro peccatis. Sed ad hoc valere colligitur Ioëlis 2. & Ionæ 3. & ex aliis locis. vide dubit. 10.

Sextò, Quòd illo vtamur ad aliquid à Deo promerendum vel impetrandum. de quo supra dub. 10. Hæc duæ postremæ criminationes non ad solum ieiunium, sed generatim ad omnia bona opera pertinent; de quibus plura 1. 2. q. 114. & 3. p. Tractatu De satisfactione.

D V B I T A T I O X I I .

Quid sobrietas, & quod eius officium.

D. Thomas quaest. 149.

Hoc nomen tripliciter accipitur. Primò, Generatim pro virtute temperantiæ: Sap. 8. Sobrietatem & prudentiam docet. vbi Græcè est *σωφροσύνη*, id est, temperantiam. Simili modo accipitur ad Titum 2. Sobriè, & iuste, & pie viuamus, Græcè, *σωφρονως*. Secundò, Magis strictè, pro temperantia cibi & potus. ita vulgò dicuntur *sobrii*, non solum qui parè bibunt, sed etiam qui parum comedunt. Tertio, Strictissimè & propriè pro moderatione potus valentis inebriare. propriè enim *sobrii* dicuntur, (Græcè *νεγάρτοι*) qui in potu inebriante ita sibi temperant, vt iudicij serenitatem conseruent. sicut è contrario *ebrii*, qui debitam mensuram excedunt; ita vt iudicium notabiliter offulcetur: sic accipitur crebrò in Scripturis, Eccles. 31. ad Tit. 2. 1. Pet. 5. & alibi.

Hoc modo accepta sobrietas est virtus, qua affectum & usum potus inebriare valentis, debet moderatur. Affectum, quia cum sit species temperantiæ, versatur immediatè circa passionem. Usus, quia in vsu externo materiæ perficitur opus virtutis moralis: nimirum quando formam suam, hoc est rationis regulam, non solum affectui interno, sed etiam operi externo imprimit, vt supra sapius ostensum est. Imò ideò formantur affectus interni ad virtutis normam, vt illorum moderatio in opera externa redundet.

Potus inebriare valentis; hæc enim est propria materia, etsi remota, huius virtutis. si non possit inebriare, non pertinebit ad hanc virtutem; neque excessus erit contra sobrietatem; sed contra virtutem abstinentiæ, vt rectè D. Thomas art. 2. ad 1. vt si quis excedat in potu aquæ ob voluptatem, quam percipit vel ex refrigerio, vel ex eius dulcedine, si sit saccharata.

Debitè moderatur. Vt hæc moderatio debito modo fiat, debet congruere serenitati mentis & iudicij, ita vt eam nullo modo lædat, aut notabiliter obre-

obtenebret. hoc enim propriè est officium huius virtutis, eam mensuram vti potu inebriante, quando eo vrendum est, quæ mentis functiones non impediatur, vel offendant.

88 *Obiitio.* Dices, Ergo hæc virtus non distinguitur à virtute abstinentiæ; quia etiam huius officium est, vti moderate cibo & potu, vt congruit valetudini & functionibus mentis.

Resp. Respondeo, Si nomen abstinentiæ sumatur vt vulgò solet, & sicut à sanctis Patribus passim vsurpatur, *sobrietas* est pars abstinentiæ: nemo enim dicitur habere virtutem abstinentiæ, qui est intemperans vini, vel alterius potus inebriantis, quantumvis alioquin sit moderatus in vsu cibi & potus imbecillioris.

Si verò hoc nomen strictissimè sumatur, vt accipit D. Thomas, sic potest inueniri aliqua distinctio: nam congrua moderatio in vsu vini (sub vino intellige omnem potum vinosum, & inebriantem) habet peculiarem difficultatem; quæ non est in moderatione cibi & potus alterius: tum quia homines passim sunt magis proclives ad excessum in vino, quam in cibo: tum quia excessus in illo est multò facilior: tum denique quia est grauior, & maiorem noxam infert; vt Prouerb. 23. dicitur: *Ingrreditur blande, & in nouissimo mordebit vt coluber.* Hinc fit vt in eius vsu requiratur peculiaris virtus, quæ hæc præstet; quam propriè vocamus *sobrietatem*, à seruanda bria; (quæ vox mensuram vini significat, iuxta Donatum) eò quòd maximè in vsu vini, moderatio seu mensura sit adhibenda. Quæ verò moderationem adhibet in vsu cibi & potus alterius, (v. g. aquæ, vel lactis) in qua non est tanta difficultas, nec tantum periculi, communi nomine dicitur *abstinentia*.

89 *Quibus hæc virtus maxime necessaria.* Petes, In quibus maximè hæc virtus requiratur. Respondeo, Esse quidem aliquo modo necessariam omnibus, peculiari tamen ratione Episcopis, Principibus, & senibus; præterea feminis, & adolescentibus, vt rectè D. Thomas art. 4. Prima pars patet, tum quia omnes debent resistere tentationibus carnis, quas absque hac virtute moraliter impossibile est vincere: *Luxuriosi enim res vinum, vt ait Sapiens, Prouerb. 20.* (nimirum si immoderate sumatur) & Apostolus ad Ephes. 5. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria:* tum quia omnes debent esse vigilantes, & excubare animo aduersus insidias diaboli; quod absque hac virtute fieri nequit. vnde Apostolus Petrus Epist. 1. cap. 5. *Sobrius estote, (Græcè νηφελῆς) & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circumquærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide.* & 1. ad Thessal. 5. *Nos, qui dei sumus, sobrii simus; Græcè νηφελῆς:* tum denique quia *ebriari regnum Dei non possidebunt, 1. ad Cor. 6.*

90 Secunda pars probatur: Episcopi enim, Principes, & senes præ ceteris ad functiones sibi proprias requirunt mentis serenitatem, quam præstat sobrietas.

Episcopi quidem, (sub quibus intelligendi ceteri Ecclesiæ ministri, vt notat D. Thomas) quia ipso forum est vacare orationi, lectioni sacra, erudiendo populo, & Sacramentorum administrationi; quæ omnia mentem puram, serenam, & peruiolem requirunt. Vnde Apostolus inter cetera, quæ in Episcopis requirunt, ponit sobrietatem.

Principes, quia debent populum sibi subditum iuste gubernare: ad quod summa vigilantia opus

est, tum vt idoneos ministros constituant; tum vt iam constitutis inuigilent, vt hi officium præstent, ne priuatis potiùs commodis, quam bono publico studeant; tum denique vt peculiariter curent ne causæ pauperum negligantur, vel peruertantur. Vnde Prouerb. 31. *Noli Regibus, o Lamuel, noli Regibus dare vinum; quia nullum secretum est, vbi regnat ebrietas. & Ne forte bibant & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.* Vide de hoc plura apud Alexandrum ab Alexandro lib. 3. cap. 11.

Denique senes, quia in his ratio vigere debet ad aliorum eruditionem: nihil enim turpius ebrioso & fatuo sene. vnde Apostolus ad Tit. 2. iubet moneri *senes vt sobrii sint.*

91 Tertia pars patet; adolescentibus enim est necessaria sobrietas, ob feruorem illius ætatis. vnde ante annum trigesimum vinum bibere, etiam viris, apud Romanos criminofum erat, vt Alexander ab Alexandro loco citato refert.

Feminis verò ob iudicij debilitatem, quod facile vsu vini perturbatur: eo verò perturbato, facile aliquid indecori committunt. vnde olim apud Romanos mulieribus vinum bibere non licebat, teste Plinio lib. 14. cap. 13. & Valerio Maximo libro 2. cap. 1.

DVBITATIO XIII.

Quid castitas, & in quibus rebus versetur.

D. Thomas quest. 161.

92 *Castitas generalis.* **C**astitas propriè significat puritatem quamdam, à voluptatibus & actibus carnalibus, in quibus est peculiaris quedam turpitudine & impuritas, alienam. Generatim verò, vel potiùs per metaphoram, puritatem animi ab omni amore & delectatione inordinata creaturarum; atque ad eò ab omni labe peccati, quæ in amore creaturarum malè ordinato consistit. quo modo dixit Apostolus 2. ad Corinth. 11. *Respondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo.* Sic D. Augustinus lib. de Mendacio, cap. 20. *Castitas animi est amor ordinatus, non subdens maiora minoribus.* & hanc dicit pudicitia corporis anteferendam. Verùm nos hic de *castitate* propriè loquimur, quæ circa voluptates carnis versatur.

93 *Officium castitatis.* Igitur sicut abstinentia moderatur affectum & vsum in esculentis, sobrietas in poculentis; ita *castitas* in venereis, ne plus, alio tempore, loco, modo illis delectemur, vel vtamur, quam rectæ rationis præscripto secundum præsentem statum congruit.

Est autem *castitas* alia perfecta, alia imperfecta. *Perfecta* est quæ ab omnibus voluptatibus carnis, tam licitis quam illicitis, perpetuò abstinere proponit: vnde etiam affectum nuptiarum excludit.

Imperfecta est, quæ vel solum ad tempus id proponit, vel solum ab illicitis abstinere, & licitis moderate vti, vt in matrimonio. Hæc autem moderatio consistit in debito loco, tempore, modo, & fine. qui enim cum hisce circumstantiis matrimonio vtitur, ab aliis abstinet, castitate coniugali præditus est.

94 *Obiectio.* Dices, Et si abstinere à voluptatibus illicitis, & in licitis adhibere debitam moderationem, sit per se honestum, ac proinde virtutis obiectum; tamen non videtur per se honestum, abstinere licitis & moderatis: tum quia nemo in statu innocentie ab illis